

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่น

ภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัด 14 จังหวัด ภูมิภาคแห่งนี้มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย แม้ในภูมิภาคเดียวกันวัฒนธรรมที่ปรากฏก็มีความแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ โดยชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกก็มีการติดต่อกับประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และภาคกลางของประเทศไทย ส่วนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกก็มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวจีน ชาวมาเลเซีย และชาวพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น กลุ่มชาวเล สามารถจำแนกกลุ่มชนตามวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มท้องถิ่นสี่จังหวัดภาคใต้ เป็นกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนกลุ่มนี้คล้ายคลึงกับชาวมาเลเซีย เพราะส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามเช่นเดียวกันและมีอาณาเขตติดต่อกัน ภาษาพูดที่ใช้ติดต่อกันในกลุ่มคือภาษา ยาวี หากภาษาไทยจะใช้ภาษาไทยกลางสื่อความหมาย
2. กลุ่มท้องถิ่นชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ท้องถิ่นนี้เป็นอาณาเขตของจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต และกระบี่ ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน คือจีนแต้จิ๋ว และฮกเกี้ยน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา การค้าขายและการท่องเที่ยว ประเพณีส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมชาวจีนจากปีนัง เช่นการไหว้เจ้าและการกินเจ บริเวณชายฝั่งทะเลจะเป็นชุมชนของชาวประมงที่เป็นมุสลิม นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยที่เรียกว่า “ชาวเล” อาศัยอยู่กระจัดกระจายในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลแถบจังหวัดภูเก็ตและกระบี่
3. กลุ่มท้องถิ่นเขตชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก คือนครศรีธรรมราช ชุมพร สุราษฎร์ธานี สงขลา พัทลุง และตรัง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมชายฝั่งทะเล นอกจากอาชีพเกี่ยวกับการประมงแล้วอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำสวนผลไม้ และสวนยางพาราก็เป็นอาชีพที่สำคัญเช่นเดียวกัน

(เสาวภา ไพบูลย์วัฒน์ ,2538 :49-51)

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นที่ศึกษาใน 3 จังหวัดที่อยู่ในกลุ่มท้องถิ่นเขตชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ซึ่งเป็นขอบเขตในการวิจัย คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งของชาวไทยภาคใต้และความเชื่อพื้นฐานของชาวใต้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดชุมพร

ชุมพรเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนบนสุดของภาคใต้ บริเวณฝั่งทะเลตะวันตกของอ่าวไทย ระหว่างเส้นละติจูดที่ 10 องศา 29 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 11 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 6,010 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทางทิศเหนือติดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศใต้ติดจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศตะวันออกติดอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดจังหวัดระนองและสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ คือ อำเภอเมืองชุมพร อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ อำเภอละแม อำเภอสวี และอำเภอทุ่งตะโก ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับภูเขา มีชายฝั่งทะเลยาว 222 กิโลเมตร ความกว้างของจังหวัดเฉลี่ย 36 กิโลเมตร พื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นที่อกเขา ตะนาวศรีและเทือกเขาภูเก็ตกั้นเขตแดนไทย-พม่า มีเกาะใหญ่น้อยประมาณ 47 เกาะ ภูมิอากาศโดยทั่วไปมีฝนตกชุกตลอดปีและมีฤดูฝนอันยาวนาน เนื่องจากได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้อากาศชุ่มชื้นตลอดปี จังหวัดชุมพรมีแม่น้ำลำคลองหลายสาย โดยมากเป็นสายสั้นๆ ไหลจากเทือกเขาฝั่งตะวันตกของจังหวัดลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำท่าตะเภา แม่น้ำสวี และแม่น้ำหลังสวน นอกจากแม่น้ำทั้ง 3 สายแล้ว ยังมีลำคลองสายสั้นๆ ได้แก่ คลองชุมพร คลองละแม เป็นต้น

จำนวนประชากรในจังหวัดชุมพร ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปีพ.ศ.2540 มีประชากรทั้งสิ้น 432,867 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2533 ร้อยละ 15.76 เป็นชายมากกว่าหญิง อาชีพทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การกสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย ส่วนสาขาพาณิชยกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการค้าปลีกและค้าส่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจรองจากสาขาเกษตรกรรม

ในอดีตชุมพรเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและมีสภาพเป็นเมืองหลายเมือง เช่น เมืองชุมพร หลังสวน กำเนิดคนพคุณ กระบุรี ระนอง มะลิวัน และสวี เมืองส่วนใหญ่ที่มีขนาดเล็กขึ้นกับเมืองชุมพร ซึ่งเป็นศูนย์อำนาจปกครองท้องถิ่นที่สำคัญที่สุดเพียงเมืองเดียวตลอดมา จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ชุมชนบางแห่งเจริญขึ้นจากการขยายตัวของการค้า การผลิตและจำหน่ายศึบูก จนกลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ทัดเทียมกับเมืองชุมพร จึงมีการแยกออกเป็นเมืองอิสระอีก 2-3 แห่ง เมืองที่ไม่ขึ้นตรงต่อเมืองชุมพร ได้แก่ เมืองระนอง กระบุรี และหลังสวน นอกจากนั้นมีบางเมืองที่ยกให้อังกฤษในระบอบที่อังกฤษปกครองพม่า คือเมืองมะลิวัน ส่วนเมืองกำเนียดพคุณ ซึ่งเป็นอำเภอบางสะพานในปัจจุบัน เคยเป็นเมืองอิสระก่อนที่จะมาขึ้นกับเมืองชุมพร และไปขึ้นกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในระยะต่อมา

จากการสำรวจทางโบราณคดีเบื้องต้น พบว่าในเขตจังหวัดชุมพรเคยมีผู้คนอาศัยอย่างน้อยประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากพบเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่งในเขตจังหวัดนี้ ส่วนในยุคใหม่นี้เชื่อกันว่ามนุษย์เผ่าอินโดนีเซียหรือออสโตรนีเซียนส์ได้อพยพเคลื่อนย้ายจากตอนใต้ของประเทศจีนเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มนุษย์ที่อพยพเข้ามามี 2 พวก คือพวกมาเลย์เก่าและพวกมาเลย์ใหม่ มนุษย์พวกนี้รู้จักทำเครื่องปั้นดินเผาเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งแน่นอนบริเวณชายฝั่งทะเลหรือใกล้แหล่งน้ำ และเริ่มสร้างสังคมพื้นฐานขึ้นมา หลังจากนั้นไม่นานก็เริ่มมีชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและอินเดียเดินทางผ่านคาบสมุทร ในระยะนี้เองที่ชุมชนต่างๆ ในเขตชุมพรเริ่มกลายเป็นเมืองท่าเรือขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรตามเส้นทางที่สำคัญ และกลายเป็นชุมชนท่าเรือที่สำคัญในยุคนั้น คือชุมพร กระบุรี ระนอง และหลังสวน

(สงข ส่องเมือง และชาญณรงค์ เทียงธรรม, 2542:2133-2145)

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและมากเป็นลำดับที่ 6 ของประเทศ คือมีพื้นที่ประมาณ 9,942.5 ตารางกิโลเมตร มีฝั่งทะเลยาวประมาณ 225 กิโลเมตร อาณาเขตทางทิศเหนือติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศใต้ติดกับจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกติดอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ คืออำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอฉวาง อำเภอถ้ำพรหมรา อำเภอพิปูน อำเภอ

เชียรใหญ่ อำเภอท่าศาลา อำเภอยี่งอ อำเภอบางขัน อำเภอนาบอน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอปากพนัง อำเภออร่อนพิบูลย์ อำเภอสิชล อำเภอขนอม อำเภอหัวไทร อำเภอชะอวด อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอพระพรหม กิ่งอำเภอช้างกลาง และกิ่งอำเภอนบพิตำ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราชจะแตกต่างกันไปตามลักษณะเทือกเขานครศรีธรรมราช สามารถแบ่งได้เป็น 3 เขตคือ บริเวณเทือกเขาตอนกลาง คือบริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราชและเทือกเขาบรรทัด เป็นเขตป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์และเป็นต้นน้ำลำธารเกือบทุกสายในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น แม่น้ำหลวง แม่น้ำปากพนังและแม่น้ำตาปี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายที่ยาวที่สุดในภาคใต้ บริเวณพื้นที่ของอำเภอที่อยู่ในเขตนี้ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสิชล อำเภอขนอม อำเภอท่าศาลา อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภออร่อนพิบูลย์และอำเภอชะอวด

เขตที่ 2 คือ ที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก ได้แก่พื้นที่ราบถัดจากเทือกเขาตอนกลางไปทางทิศตะวันออกถึงฝั่งทะเลอ่าวไทย ยาวประมาณ 95 กิโลเมตร มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย อำเภอที่อยู่บริเวณที่ราบนี้ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอชะอวด อำเภอเชียรใหญ่ และบางส่วนของอำเภออร่อนพิบูลย์ อีกบริเวณหนึ่งคือ ตั้งแต่อำเภอท่าศาลาไปทางเหนือ เป็นบริเวณชายฝั่งแคบๆ ยาวประมาณ 5 กิโลเมตร อำเภอที่อยู่บริเวณด้านนี้คืออำเภอขนอม อำเภอสิชล และอำเภอท่าศาลา และเขตที่ 3 คือบริเวณที่ราบด้านตะวันตก ได้แก่ พื้นที่ราบระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราชที่มีเนินเขาเป็นแห่งๆ อำเภอที่อยู่บริเวณที่ราบนี้คือ อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอฉวาง อำเภอนาบอนและอำเภอทุ่งสง

ลักษณะภูมิอากาศของนครศรีธรรมราชเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน โดยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2533 จังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,488,957 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2533 ร้อยละ 6.3 ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยทั้งจังหวัด 150 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย ที่ต่างเชื้อชาติมีไม่มากนัก เช่น จีน มลายู อินเดีย เป็นต้น ชาวจีนและชาวอินเดียมักตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ภายในเขตตัวเมือง ส่วนชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบทโดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเล ประชากรร้อยละ 94.53 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 4.91 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 0.9 นับถือคริสต์ศาสนาและศาสนาอื่นๆ

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2537 จังหวัดแสดงให้เห็นว่าอาชีพทางเกษตรกรรมที่สำคัญในจังหวัดนี้ ได้แก่ กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร และการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย ส่วนสาขาพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่จะเป็นการค้าส่งและการค้าปลีก ซึ่งมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดรองจากสาขาเกษตรกรรม

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เชื่อกันว่ายุคแรกชาวพื้นเมืองอาศัยตั้งบ้านเรือนบนที่ดอนสันทรายชายทะเลทำให้เกิดชุมชนเมืองขึ้น เมื่อชาวอินเดียแล่นเรือเข้ามาติดต่อกับชายกับชนพื้นเมืองและได้นำเอาศาสนาและอารยธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีเข้ามาเผยแพร่ ทำให้ดินแดนต่างๆ บนแหลมมลายูพัฒนาเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 6-8 เป็นต้นมา

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6-12 เป็นช่วงที่แคว้นตามพรลิงก์กำเนิดขึ้น ในฐานะนครรัฐที่ยอมรับนับถือและส่งเสริมศาสนาพราหมณ์เป็นสำคัญ ผู้นำหรือผู้ปกครองแม้ไม่ใช่ชาวอินเดียก็ยังคงเคารพนับถือศาสนาพราหมณ์ จึงขนานนามเมืองตามศาสนาที่ประชาชนเคารพนับถือ เมื่อมีชาวอินเดียเข้ามาตั้งถิ่นแ่งงานกับชาวพื้นเมืองจำนวนมากและเริ่มมีบทบาททางการเมืองการปกครองและการค้าทางทะเล ทำให้แคว้นนี้เป็นเมืองท่าที่สำคัญที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

เมื่อพุทธศาสนาลัทธิหินยานแบบลังกาวงศ์แพร่หลายมาถึงในพุทธศตวรรษที่ 8-19 กษัตริย์ผู้ครองเมืองก็หันมาเคารพนับถือพุทธศาสนา และทำนุบำรุงส่งเสริมพุทธศาสนาอย่างแพร่หลาย จนได้รับการถวายพระนามอิสริยยศว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” และเป็นเหตุให้แคว้นตามพรลิงก์เปลี่ยนชื่อมาเป็น “ศรีธรรมราช” หรือ “นครศรีธรรมราช” ตามพระนามของพระองค์ไปด้วย ต่อมานครศรีธรรมราชจึงเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาที่สำคัญ

(ชาตุมรงค์ เทียงธรรม, 2542: 3598-3616)

2.1.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดทางภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออก ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 8 องศา 17 ลิปดา ถึง 9 องศา 50 ลิปดา และลองจิจูดที่ 98 องศา 28 ลิปดา ถึง 100 องศา 5 ลิปดา มีพื้นที่ประมาณ 12,391 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมากเป็นอันดับที่ 10 ของประเทศและมากที่สุดในภาคใต้ มีชายฝั่งทะเลยาว

ประมาณ 156 กิโลเมตร อาณาเขตทางทิศเหนือติดจังหวัดชุมพรและอำเภอไทย ทางทิศใต้ติดจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดกระบี่ ทิศตะวันออกติดจังหวัดนครศรีธรรมราชและอำเภอไทย ส่วนทิศตะวันตกติดจังหวัดพังงาและจังหวัดระนอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอดอนสัก อำเภอเกาะสมุย อำเภอเกาะพะงัน อำเภอไชยา อำเภอท่าชนะ อำเภอกีร์รีรัฐนิคม อำเภอบ้านตาขุน อำเภอพนม อำเภอท่าฉาง อำเภอบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาเดิม อำเภอเคียนซา อำเภอเวียงสระ อำเภอพระแสง อำเภอชัยบุรี อำเภอพุนพิน และกิ่งอำเภอวิภาวดี

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ อาจแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกได้ 4 ลักษณะคือ บริเวณพื้นที่ราบสูง ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีภูเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อนเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและพื้นที่ทางทิศตะวันออกบางส่วนของเทือกเขาบรรทัดซึ่งเป็นเขตแดนระหว่างจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับจังหวัดนครศรีธรรมราช บริเวณที่ราบริมฝั่งทะเล มีลักษณะเป็นที่ราบแคบๆ ชายฝั่งทะเลอำเภอไทย มีความยาวทั้งสิ้น 152 กิโลเมตร บริเวณที่ราบลุ่มน้ำ เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มแม่น้ำตาปี และแม่น้ำพุมดวง และบริเวณพื้นที่เป็นเกาะในทะเล ได้แก่ บริเวณพื้นที่อำเภอเกาะสมุย อำเภอเกาะพะงัน หมู่เกาะอ่างทอง และเกาะบริวารรวม 42 เกาะ

ภูมิอากาศโดยทั่วไปค่อนข้างอบอุ่น เนื่องจากมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่าน จึงมีฝนตกชุกตลอดปี มีฤดูกาล 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ช่วงฤดูฝนยาวนานถึง 8 เดือน คือระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคม สำหรับจำนวนประชากร ตามข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2540 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรทั้งสิ้น 831,378 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2533 ร้อยละ 11.28 เป็นชายมากกว่าหญิง 3,614 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยทั้งจังหวัด 64 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 96.44 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 2.82 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 0.74 นับถือศาสนาคริสต์

อาชีพทางการเกษตรกรรมที่สำคัญของชาวสุราษฎร์ธานีได้แก่ กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง บริการทางการเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว กาแฟ เงาะ และไม้ยืนต้นอื่นๆ ส่วนสาขาพาณิชยกรรมส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งและค้าปลีกซึ่งสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดรองจากสาขาเกษตรกรรม

ในทางประวัติศาสตร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประวัติความเป็นมายาวนานมีเมืองโบราณเก่าแก่หลายเมืองอยู่รอบอ่าวบ้านดอน เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เหมาะสมที่จะเป็นชุมชนจึงเกิดเป็นเมืองโบราณกระจายอยู่หลายจุด เช่นเมืองไชยา เมืองเวียงสระ เมืองคีรีรัฐนิคม และเมืองพุนพิน

(1) เมืองไชยา เป็นเมืองโบราณตั้งอยู่ในคาบสมุทรแหลมมลายูตอนเหนือสุด ตั้งแต่อ่าวชุมพรถึงอ่าวบ้านดอน มีศูนย์กลางอยู่แถบที่ราบลุ่มคลองไชยา เกิดขึ้นมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 10 อารยธรรมที่สั่งสมมีตั้งแต่ครั้งศาสนาพราหมณ์เข้ามาเจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 11-14 ขณะเดียวกันพุทธศาสนาแบบเถรวาทก็เข้ามาเจริญควบคู่ไปด้วยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-16 เมื่อครั้งวัฒนธรรมศรีวิชัยเจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 13-17 พุทธศาสนาลัทธิมหายานได้เข้ามาเจริญแพร่หลายทำให้เมืองไชยามีชื่อเสียงมาก

(2) เมืองเวียงสระ ตั้งอยู่ในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำตาปีและแม่น้ำพุมดวง มีศูนย์กลางอยู่ที่ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ เป็นเมืองที่มีอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-15 หรือ 16 แต่หลังจากนั้นก็เสื่อมลง เนื่องจากสภาพสถานที่ตั้งเมืองไม่เหมาะสม เพราะอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินใหญ่ การคมนาคมไม่สะดวกและไม่สามารถติดต่อกับเมืองอื่นทางทะเลได้

(3) เมืองคีรีรัฐนิคม เป็นชุมชนโบราณขนาดเล็ก เดิมเป็นเมืองบริวารของเมืองเวียงสระ ซึ่งชื่อเมืองนี้คงตั้งตามนามบ้าน และรูปลักษณะของภูมิประเทศ คือมีภูเขาหน้าใหญ่สลับซับซ้อน และสายน้ำไหลวกเวียนอยู่ระหว่างภูเขาตลอดสาย ต่อมาพ.ศ. 2439 ได้ยุบลงเป็นอำเภอ และเรียกว่าอำเภอคีรีรัฐนิคม พร้อมทั้งโอนมาขึ้นกับเมืองไชยา

(4) เมืองพุนพิน เดิมทีเดิวก้เป็นเมืองขนาดเล็ก ต่อมาภายหลังเจริญเติบโตรวดเร็วมากเพราะมีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมมาก และได้ติดต่อกับนครศรีธรรมราชจึงเป็นเมืองสิบสองนักษัตรของนครศรีธรรมราชด้วย ซึ่งเชื่อกันว่าคือ “เมืองสะอูเลา”

(ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ และชาญณรงค์ เทียงธรรม, 2542: 8115-8127)

2.2 การประมง : อาชีพหลักของชาวไทยภาคใต้

การประมงในความหมายทั่วไป หมายถึงการเพาะเลี้ยง จับ ดัก ล่อ ทำอันตราย ฆ่า และเก็บสัตว์น้ำชนิดต่างๆ รวมทั้งสาหร่ายและพันธุ์ไม้น้ำอื่นๆด้วย การประมงในภาคใต้แบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

2.2.1 การประมงน้ำจืด

การประมงน้ำจืด เป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาชนใน 14 จังหวัดภาคใต้ การนิยมบริโภคปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นภาคใต้ เพราะประชาชนอยู่ใกล้น้ำใกล้ทะเล ชาวใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในชนบทนิยมบริโภคปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ เป็นอาหารประจำวัน เพราะเขาสามารถหาปลาและสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ได้ในท้องถิ่นของตนสำหรับการบริโภคเนื้อโค กระบือหรือสุกร มักจะถือว่าเป็นเรื่องพิเศษ และจะฆ่าชำแหละโค กระบือ หรือสุกรเฉพาะในงานใหญ่ๆ เช่น งานฉาบฉวย งานบวชนาค หรืองานมงคลสมรส เป็นต้น

ภาคใต้มีแหล่งประมงที่สำคัญๆ หลายแห่ง เช่น แม่น้ำตาปีและคลองพุมดวง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความยาว 232 กิโลเมตร แม่น้ำปากพนังยาว 80 กิโลเมตร แม่น้ำสวีซึ่งมีความยาว 25 กิโลเมตร และการประมงตามลำคลองต่างๆ เช่น คลองหลังสวนที่มีความยาว 100 กิโลเมตร คลองชุมพรความยาว 45 กิโลเมตร และคลองไชยามีความยาว 30 กิโลเมตร

2.2.2 การประมงน้ำกร่อย

การประมงน้ำกร่อยและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากภาคใต้มีทะเลสาบสงขลา ปากแม่น้ำลำคลองหลายสายที่มีน้ำกร่อยและพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้งสองฝั่ง จึงทำให้ภาคใต้มีความเหมาะสมต่อการทำประมงน้ำกร่อย และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเป็นอย่างยิ่ง

2.2.3 การประมงทะเล

การประมงทะเลนี้ นิยมทำกันมากตั้งแต่จังหวัดชุมพร ลงไปถึงนราธิวาส และจากจังหวัดระนองถึงจังหวัดสตูล การประมงทะเลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ

2.2.3.1 การประมงทะเลชายฝั่ง การประมงทะเลชายฝั่งเป็นการจับสัตว์น้ำในบริเวณ

ชายฝั่ง คือการจับสัตว์น้ำห่างจากฝั่งไม่เกิน 3 กิโลเมตร ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น 3 แบบ คือ การประมงที่ไม่ใช้เรือ จะเป็นการจับสัตว์น้ำโดยการใช้แห ใช้เบ็ดล่อ ใช้แหกับเบ็ดตกปลา เป็นต้น การประมงที่ใช้เรือ ไม่มีเครื่องยนต์ หรือใช้เครื่องยนต์นอกเรือ (เรือหางยาว) เป็นการประมงชายฝั่งน้ำตื้นซึ่งใช้เรือพาย เรือแจว หรือเรือผีหลอก และการประมงซึ่งใช้เรือที่มีเครื่องยนต์ขนาดเล็กประมาณ 10 คันกรอสส์ ที่มีความยาวไม่เกิน 14 เมตร

2.2.3.2 การประมงทะเลนอกฝั่ง การประมงทะเลนอกฝั่งเป็นการจับสัตว์น้ำบริเวณไหล่ทวีป โดยใช้เรือขนาด 10 – 100 คันกรอสส์ พร้อมด้วยเครื่องยนต์ขนาดใหญ่ขึ้น เรือมีความยาว 14 – 25 เมตร พร้อมด้วยห้องเย็น (น้ำแข็ง) ออกทะเลนาน 1 – 2 อาทิตย์ ใช้เวลานานกลางกลาง

2.2.3.3 การประมงน้ำลึกหรือการประมงทางไกล การประมงน้ำลึกหรือการประมงทางไกล จะใช้เรือและเครื่องยนต์ขนาดใหญ่ออกไปจับปลาในบริเวณไกลๆ เช่น ในอ่าวเบงกอล ทะเลจีนคอนได้ บริเวณเกาะบอร์เนียว ซาราวัก และฟิลิปปินส์ ใช้เวลาในการจับสัตว์น้ำเป็นเดือนๆ ตามปกติจะใช้เวลาดังแต่ 20 – 40 วัน โดยมีฐานปฏิบัติงานอยู่พร้อม

การประมงทะเลนับได้ว่าเป็นอาชีพที่สำคัญมากอาชีพหนึ่งของชาวภาคใต้ ตามสถิติประมงแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2534 พบว่าใน 13 จังหวัดภาคใต้ (ยกเว้นยะลา) มีจำนวนครัวเรือนที่ทำอาชีพนี้ถึง 43,426 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ก็จะทำประมงอย่างเดียว ถ้าพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า ในจังหวัดสงขลามีผู้ประกอบการอาชีพประมงจำนวน 7,078 ครัวเรือน รองลงไปเป็นนครศรีธรรมราช 6,766 ครัวเรือน สุราษฎร์ธานี 6,099 ครัวเรือน สตูล 3,576 ครัวเรือน พัทลุง 3,333 ครัวเรือน ปัตตานี 3,197 ครัวเรือน พังงา 3,072 ครัวเรือน ชุมพร 2,460 ครัวเรือน กระบี่ 2,276 ครัวเรือน ตรัง 2,168 ครัวเรือน ระนอง 1,959 ครัวเรือน ภูเก็ต 909 ครัวเรือน และนราธิวาส 522 ครัวเรือน

(พานิช ทินนิมิตร ,2529:4925-4310)

2.3 ความเชื่อพื้นฐานของชาวภาคใต้

ความเชื่อพื้นฐานของชาวภาคใต้ส่วนใหญ่พ้องกับความเชื่อของชาวลีนอื่นๆคือ เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติและเชื่อว่าธรรมชาติบางอย่างมีวิญญาณ สิ่งเร้นลับเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดและควบคุมชะตากรรมของคน ซึ่งอาจทำให้เกิดทั้งคุณและโทษได้นานา ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนต่อสิ่ง

นั้นๆ เช่น ถ้าบุคคลใดปฏิบัติชอบ สิ่งเร้นลับเหล่านี้จะช่วยคุ้มครองหรือให้คุณ ถ้าผู้ใดมุ่งน้อมจิตเข้าหาก็อาจจะติดต่อสื่อสารกับวิญญาณลึกลับเหล่านั้นได้ และถ้าบำเพ็ญเพียรจนแก่กล้าพอและทำถูกวิธี ยังสามารถบังคับวิญญาณเร้นลับที่แรงบุญด้อยกว่าให้ตกอยู่ใต้อำนาจได้อีกด้วย ชาวใต้โดยทั่วไปมักเรียกชื่อจิตวิญญาณเหล่านั้นต่างกันไป เช่น “ผี” ก็คือจิตวิญญาณที่มีบุญญาธิการหรือหากเป็นวิญญาณที่ค่อนข้างไปทางดี ก็เรียกว่า “เทียมคา” หรือ “ทวด” ถ้าเป็นวิญญาณที่เป็นเพศหญิงมักเรียกว่า “เจ้าแม่” นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องขวัญและเทพยดาประจำสถานที่ต่างๆ

เมื่อชาวใต้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมพราหมณ์ฮินดู ลัทธิการนับถือบูชาผีสาวเทวดาของชาวใต้ก็ยังมีกว้างขวางและพิศดารยิ่งขึ้น เช่น มีการนับถือมีเทพประจำธาตุทั้งสี่ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) ซึ่งเชื่อว่ามีเทพผู้รักษาสถานที่หรือ “ซคตี่ปาล” ที่ชาวภาคใต้เรียกว่า “บริถิว” (จากสันสกฤตว่า ปารถิว) ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพราหมณ์ฮินดูเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการประกอบพิธีกรรมหลายอย่างของชาวใต้ เช่น เมื่อจะประกอบพิธีกรรมใดๆ จะมีการ “คูที่คูทาง” และ “ขอที่ขอทาง” กับเทพที่ดูแลรักษาสถานที่นั้น ประกอบกับมีผู้ประกอบพิธีกรรมตามลัทธิความเชื่อเกิดขึ้นมากมาย นอกจากพวกแม่มด หมอผี ก็มีนักไสยศาสตร์ นักไสยเวท เพิ่มเข้ามาจนเป็นเหตุให้ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในภาคใต้เฟื่องฟูยิ่งขึ้น (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2529:478)

ความเชื่อพื้นฐานของชาวไทยในภาคใต้ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

2.3.1 ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิและศาสนา ความเชื่อกลุ่มนี้แตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มชนและการนับถือศาสนา สามารถแบ่งกลุ่มชนตามความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิและศาสนาได้ดังนี้

2.3.1.1 ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ชาวไทยพุทธในภาคใต้มีความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากพุทธศาสนาหลายประการ แต่ส่วนใหญ่มักผสมปนเปออยู่กับความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการนับถือผีสาวเทวดาและลัทธิศาสนาพราหมณ์ เช่น การใช้น้ำพุทธมนต์ขับไล่ผี การเชื่อเรื่องพรหมลิขิตคู่กันไปกับเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คติเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนา เป็นเหตุให้ชาวใต้เกิดความเชื่อเรื่องการ “ติดทาน” และการ “ใช้ชาติ” ความเชื่อเกี่ยวกับการติดทานนั้น เชื่อว่า ถ้าผู้ใดนำเอาทรัพย์สมบัติที่เข้าของไม่ปรารถนาจะให้ ผู้นั้นต้องตามไปชดใช้คืนในชาติหน้า อาจต้องชดใช้ในรูปของข้าทาสช่วงใช้หรือชดใช้เป็นทรัพย์สินเงินทองด้วยสาเหตุที่ไม่คาดคิด สำหรับการใช้น้ำชาตินั้น หมายถึง การที่ผู้ใดก่อกรรมทำเข็ญให้กับมนุษย์หรือสัตว์อย่างไรในชาตินี้แล้ว เมื่อถึงชาติหน้ากรรมนั้นจะกลับสนองถึงตนหรือผู้ที่เคยถูกกระทำจะกลับเป็นผู้กระทำ โดยผลที่เกิดขึ้นนั้นอาจเท่าเทียมกันหรือรุนแรงกว่า นอกจาก

นี้ชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนายังเชื่อว่านำพุทธมนต์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสายสิญจน์เป็นเครื่องป้องกันผีและเสนียดจัญไรต่างๆได้

2.3.1.2 ชาวไทยมุสลิม ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามาสู่บริเวณแหลมมลายูชนพื้นเมืองแถบนี้เคยนับถือศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธอยู่ก่อน หลังจากนั้นศาสนาอิสลามจึงเข้ามาในราวพุทธศตวรรษที่ 19 มุสลิมในภาคใต้มีความเชื่อว่าศาสนาอิสลามมีมาคู่กับโลกตั้งแต่มนุษย์คู่แรก คือ ศาสดาคอเค็มและพระนางฮาวา พระผู้เป็นเจ้าของหรืออัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสร้างโลก พระองค์ได้ทรงสร้างมนุษย์มาพร้อมกับทรงมีบัญญัติห้ามและใช้ให้ทำสิ่งต่างๆ ดังนั้นระบอบของการดำเนินชีวิตและความเชื่อถือศรัทธาของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามหลักศาสนา

หลักการศาสนาอิสลามถือว่าหากเป็นไปได้ ชาวมุสลิมทุกคนควรเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อประกอบศาสนกิจที่พึงกระทำเพียงครั้งเดียวในชีวิต ถ้าไม่สามารถปฏิบัติได้ก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิดบาปแต่ประการใด เมื่อไปประกอบพิธีฮัจญ์มาแล้ว จะมีคำนำหน้านามว่า “ฮัจยี” สำหรับผู้ชาย และ “อัยยะห์” สำหรับผู้หญิง นอกจากนี้ความเชื่อที่เป็นหลักศาสนาที่ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอีกอย่างหนึ่ง คือ การไม่กราบไหว้รูปเคารพใดๆ เพราะศาสนาอิสลามมีข้อห้ามกราบไหว้รูปเคารพของหรือธรรมชาติ นอกจากพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น

2.3.1.3 ชาวจีนในภาคใต้ฝั่งตะวันตก ชาวจีนในภาคใต้ฝั่งตะวันตก ได้แก่ ชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต พังงา และระนอง ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนซึ่งอพยพมาจากจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่และได้นำความเชื่อและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมของคนเข้ามายึดถือปฏิบัติ ชนกลุ่มนี้จึงมีความเชื่อหลายอย่างต่างไปจากชาวภาคใต้กลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ การนับถือเจ้าหรือเซียน และความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น ชาวจีนในเกาะภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียงมีความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ ความเชื่อเรื่องเจ้าหรือเซียน ส่วนความเชื่อในเรื่องวิญญาณเช่น เชื่อกันว่าผีจิ้งจอกไฟ และก๊วเสียดัง จึงนิยมจุดประทัดเพื่อขับไล่ไสเสนียดจัญไร และภูตผีปีศาจที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในบ้านหรือที่จะมาทำอันตราย เพื่อให้ตกใจกลัวแตกตื่นหนีไป

2.3.1.4 ชนกลุ่มน้อย สามารถแบ่งชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ได้เป็น 2 กลุ่มดังต่อไปนี้

2.3.1.4.1 ชาวเล หรือ ชวน้ำ มีอยู่มากในภาคใต้ฝั่งตะวันตกแถบชายฝั่งทะเลจังหวัดกระบี่และภูเก็ต ชนกลุ่มนี้มีความเชื่อตามลัทธิดั้งเดิมของพวกเขา เนื่องจากวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับน้ำและทะเล ดังนั้นจึงถือว่าชีวิตทั้งปวงขึ้นอยู่กับศาลของ “เจ้าเกาะ” และอิทธิฤทธิ์ต่างๆ

ของผีเทวดาพวกหนึ่งที่เรียกว่า “จีน” ซึ่งเชื่อกันว่าลงมาจากสวรรค์และอาศัยอยู่ในทะเล “ผีจีน” มีรูปร่างลักษณะเป็นดวงไฟมีสีต่างๆ กัน เช่น เขียว ขาว แดง เหลือง ฯลฯ เป็นผีที่ให้โทษร้ายแรงมากจึงต้องมีพิธีลอยเรือปีละ 2 ครั้ง เพื่อขออำนาจเจ้าเกาะให้ช่วยคุ้มครอง พร้อมกับขับไล่สิ่งอัปมงคลออกจากหมู่เกาะ นอกจากความเชื่อเรื่องเจ้าเกาะและผีจีนแล้ว ชาวเลยังมีความเชื่อเรื่องผีของผู้ที่ตายไปแล้วว่า ผู้ที่จะมาอาบน้ำให้ศพต้องเป็นเพศเดียวกับผู้ตาย ถ้าต่างเพศกันจะทำให้วิญญาณนั้น ไม่ได้ไปสุคติไปเกิด และจะทำให้ผีของผู้ตายแรงจะหลอกหลอนชาวบ้านไปต่างๆ นานา

2.3.1.4.2 ชาไก ชาไกคือชาวเงาะซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในตอนใต้ของประเทศไทยในจังหวัดสตูล พัทลุง ยะลา นราธิวาส ตลอดไปจนถึงประเทศมาเลเซีย ชาไกมีความเชื่อเรื่องวิญญาณ สิ่งเร้นลับ และความเชื่อเรื่องโชคลางเช่นเดียวกับชนกลุ่มอื่นๆ เช่น เมื่อเดินป่าถ้าผ่านบริเวณใดแล้วเกิดขนลุกขนพองใจคอสั่น แสดงว่าเจ้าที่แรง ห้ามทำลาชสัตว์ที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น ถ้าฝ่าฝืนผีเจ้าที่จะลงโทษถึงตาย เชื่อว่าผีมีอยู่ในที่มีดทุกๆ แห่ง นอกจากนี้ยังเชื่อว่าตามต้นไม้ใหญ่ๆ มีผีสิงอยู่ เพราะประเพณีการฝังศพของพวกเขากไก เมื่อฝังศพเสร็จหมอบผีจะนำเอาวิญญาณไปอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ และเชื่อว่าผู้มีวิชาคาถาอาคมสามารถเรียกวาดผีเจ้าพวกหนึ่ง คือ ผีพรายซึ่งเขาเรียกว่า “เซมังจัด” มาใช้ได้ โดยมักเรียกให้มาสิงอยู่ในน้ำมันเสน่ห์ และเชื่อว่าน้ำมันเสน่ห์ของชาไกมีสรรพคุณขลังมาก

(สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529:998-1005.)

จะเห็นว่าความเชื่อพื้นฐานของชาวภาคใต้ทุกกลุ่มมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือความเชื่อเรื่องผีสาวเทวดา สิ่งเร้นลับ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ รวมทั้งความเชื่อคังเคิม เช่น วิญญาณหรือขั้วญ เป็นคัง ซึ่งเป็นการเชื่อที่สืบเนื่องมาแต่โบราณ แม้ในกลุ่มชาวไทยมุสลิมที่ไม่กราบไหว้รูปเคารพใดๆ เนื่องจากข้อบัญญัติทางศาสนา แต่ปรากฏว่าชาวประมงที่นับถือศาสนาอิสลามก็ยังมีเชื่อเรื่องแม่ย่านาง และมีการผูกผ้าแพรสีไว้ที่บริเวณโชนเรือเพื่อบูชาแม่ย่านาง เป็นคัง ส่วนความเชื่อที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มคือความเชื่อที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนา ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่ากลุ่มชนแต่ละกลุ่มจะมีรูปแบบการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกัน

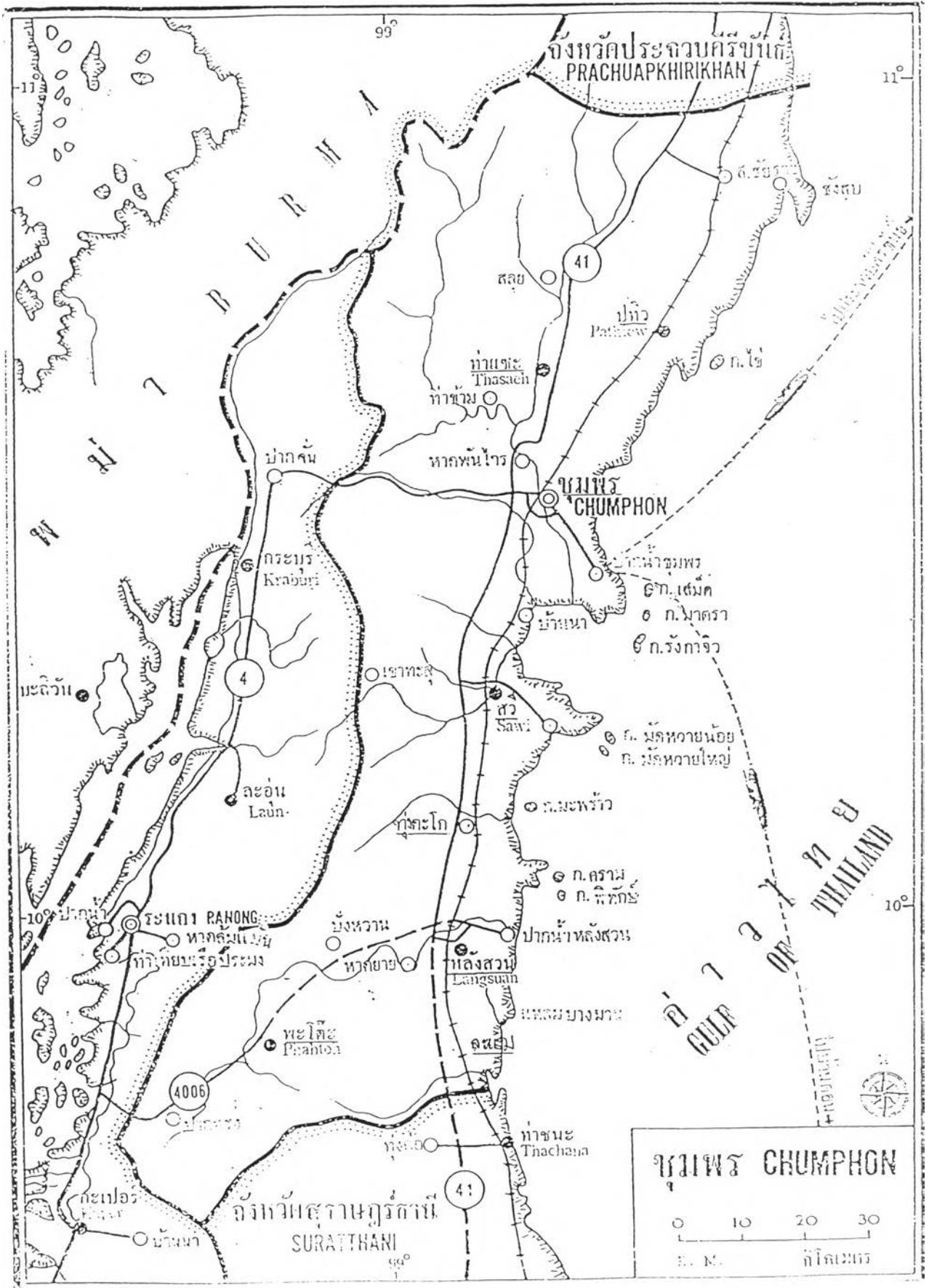
2.3.2 ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับลัทธิเวทมนต์คาถาที่เจริญรุ่งเรืองในอินเดียมาแต่โบราณ เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่แยกมาจากศาสตร์สิบแปดประการ ความเชื่อทางไสยศาสตร์แทรกอยู่ในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมานานตั้งแต่เกิดจนตาย และจนทำให้เกิดความเลวชิน และยอมรับเชื่อถือกันอย่างกว้างขวาง

ความเจริญของการเดินทางระหว่างอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้พราหมณ์จากอินเดียสามารถที่จะเดินทางมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สะดวกรวดเร็ว และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น พราหมณ์ที่เดินทางมาจากอินเดียส่วนใหญ่มักตั้งถิ่นฐานอยู่ริมชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของไทย ได้แก่เขตจังหวัดพัทลุง และนครศรีธรรมราช เป็นต้น ความสะดวกในการเดินทางและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จึงทำให้ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของพราหมณ์เป็นความเชื่อที่ชาวใต้ยอมรับเชื่อถือ เช่น แนวคิดเรื่องการยอมรับอำนาจต่างๆ เหนือมนุษย์ เช่น วิญญาณร้ายต่างๆ รุกขเทวดา หรือเทพเจ้า จนกระทั่งพระเจ้าสูงสุด ก่อให้เกิดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่อนน้อมหรือบวงสรวงอำนาจเหล่านั้น เพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ (บุตร์ พันธรักษ์, 2529:986-991)

นอกจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์แล้ว ยังมีความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยที่สืบเนื่องกันมานานคือ ความเชื่อเรื่องขวัญและวิญญาณต่างๆ ที่เกิดประสมประสานเข้ากับความเชื่อทางไสยศาสตร์จนกลายเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวใต้ อันได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีसाทเทวดา ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา เครื่องรางของขลังและโชคกลาง เป็นต้น และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเหล่านั้นก็มีหลายพิธี เช่น พิธีทำขวัญเรือ พิธีทำขวัญข้าว และพิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น

2.3.3 ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตร ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตร หมายถึงความเชื่อที่ปรากฏในลักษณะของการสั่งให้ทำตามอย่างเคร่งครัดหรือห้ามกระทำ โดยเชื่อว่าถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องประสบเคราะห์กรรม หรืออัปโชค ความเชื่อกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เกิดจากอุบายที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบมีความประพฤติหรือกิริยาที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นๆ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มักเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือข้อบังคับของกฎหมายและศาสนา เช่น การสอนให้รู้จักกาลเทศะ มีความละเอียดรอบคอบ ให้สำรวมกายและวาจา และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เช่น เวลานอนห้ามวางมีดพร้าไว้ที่หัวนอนเพราะเป็นที่เทวดานั่ง เทวดาจะไม่นั่งคู้มครองให้ ห้ามล้อเลียนคนพิการเพราะจะถูกใช้ชาติหรือกรรมนั้นสนองถึงตน และเชื่อว่าผู้ใดหมั่นดักน้ำไว้ที่ศาลาวัดที่ศาลาริมทางเกิดชาติหน้าจะมีแต่ความสุขสมบูรณ์ ส่วนผู้ที่ทำให้น้ำนั้นเป็นโทษแก่ผู้ดื่มผู้จะใช้จะอดอยากยากแค้นไปหลายสิบชาติ เป็นต้น ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตรแต่ละอย่างล้วนแต่มีเจตนาจะให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น เพียงแต่การอ้างถึงโทษที่เกิดจากการฝ่าฝืนของความเชื่อบางประการ จะกล่าวเป็นเชิงอุปมาหรือพูดให้รวบรัดว่า “เป็นอัปมงคล” หรือ “เป็นเสียด” ซึ่งเป็นอุบายอย่างหนึ่งที่จะขู่บังคับให้ผู้ที่ยังยากที่จะเห็นคุณหรือโทษได้ปฏิบัติตาม (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529:991-993)

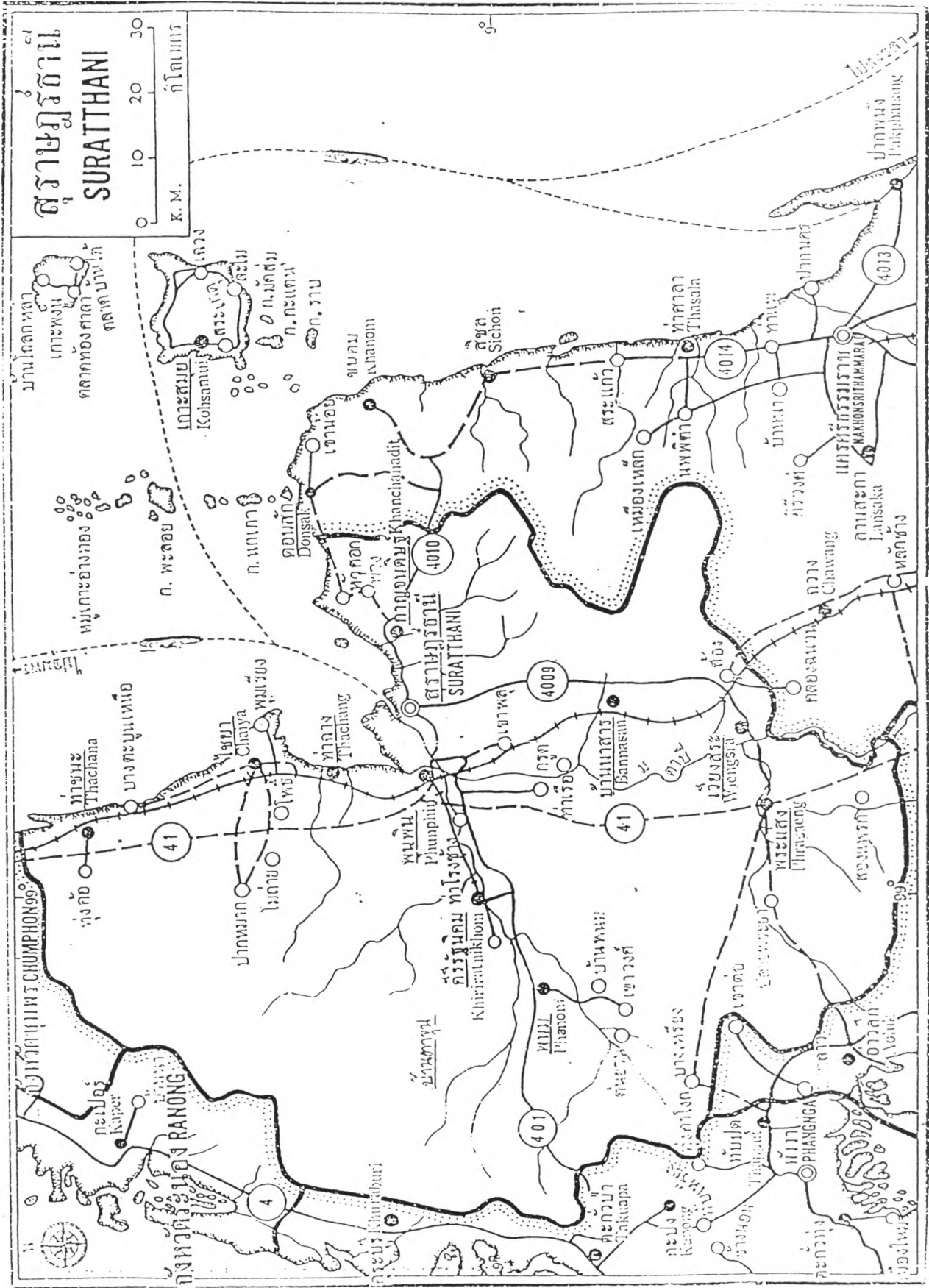
2.3.4 ความเชื่อที่เกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษาไข้ ความเชื่อกลุ่มนี้เกิดจากความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชีวิต และเพื่อบำบัดปิดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ ความเชื่อส่วนหนึ่งได้จากประสบการณ์ที่สะสมสืบต่อมา และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการเดาสุ่ม จึงเป็นความเชื่อที่อาจเป็นจริงหรือผิดพลาดก็ได้ การรักษาโรคของชาวดัตช์นั้นมียาสองแนวทาง คือการรักษาด้วยยากลางบ้านซึ่งเป็นยาประเภทสมุนไพร และการรักษาปิดเป่าด้วยเวทมนต์คาถา ซึ่งนับว่าเป็นการใช้หลักจิตวิทยามาประกอบกับการใช้ตัวยารักษาโรค อย่างไรก็ตามแนวทางการวินิจฉัยโรคของหมอกกลางบ้านแผนโบราณยังเป็นศาสตร์อย่างหยาบ จึงอาจผิดพลาดได้ง่าย นอกจากนี้การให้ยาของหมอกกลางบ้านมักใช้ส่วนผสมของเครื่องชาติที่มีสรรพคุณครอบคลุมอย่างกว้างๆ หรือใช้ยาหลายชนิดในการรักษา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลของการรักษาไม่แน่นอน ดังนั้นหมอกกลางบ้านบางคนจึงจำเป็นต้องนำความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาเข้ามาประกอบการรักษาเพื่อเสริมสร้างศรัทธาและผลทางจิตวิทยา (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529: 993-995)

แผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอต่างๆ ของจังหวัดชุมพร

แผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอต่างๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี